

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV
NA MADŽARSKEM

MONOŠTER, 17. SEPTEMBRA 2026

LETO 36, ŠT. 37

Pavlovo obletnico zaznamovali tudi v Sloveniji

Jezikoslovec, literarni zgodovinar, etnolog, vsestranski kulturni delavec in pesnik ...

/ STRAN 4

Paut do src mladih

Paut od stari časov do današnje, mlade generacije.

/ STRAN 6

Zidine pripovedujejo

Gda so Törki po Evropi besneli, kaulak varašov so se viske pa kuste stené zidale.

/ STRAN 9

PORABSKI SLOVENCİ OSTAJAJO POVEZANI, PRIHODNOST PA BO ODVISNA TUDI OD MLADIH IN DELOVNIH MEST

Ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Suzana Lep Šimenko je ob obisku Porabja minuli ponedeljek poudarila, da je slovenska skupnost na Madžarskem kljub številnim izzivom na dobri poti.

/ STRAN 2-3

PORABSKI SLOVENCİ OSTAJAJO POVEZANI BO ODVISNA TUDI OD MLADIH IN DELOV

Ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Suzana Lep Šimenko je ob obisku Porabja minuli ponedeljek poudarila, da je slovenska skupnost na Madžarskem kljub številnim izzivom na dobri poti. Njena povezanost in rezultati dolgoletnega dela so po besedah ministrice vidni na različnih področjih, za prihodnost pa bo ključno predvsem, da bodo mladi v Porabju lahko ostali. Za to pa potrebujejo možnosti za izobraževanje, delo in življenje v domačem okolju.

VIDA TOŠ

FOTO: USZS, VIDA TOŠ

Ministrica je Porabje obiskala skupaj z državno sekretarko Heleno Jaklitsch, slovenskim veleposlanikom na Madžarskem Anžejem Frangešem in generalno konzulko v Monoštru Dubravko Šekoranja. V okviru celodnevne obiske se je srečala s predstavniki slovenske skupnosti, medijev, ustanov, gospodarstva in lokalnih skupnosti ter obiskala več krajev in ustanov.

Jezik ostaja eden ključnih izzivov

Med osrednjimi temami pogovorov je bilo dvojezično šolstvo. Ministrica je kot enega pomembnejših izzivov izpostavila zagotavljanje ustreznega kadra za poučevanje na dvojezičnih šolah. Prav šola je namreč eno od ključnih okolij, v katerih se slovenski jezik lahko prenaša na mlajše generacije. Ob obisku Dvojezične osnovne šole Jožefa Košiča na Gornjem Seniku se je zato seznanila tudi z aktualnimi razmerami na področju dvojezičnega izobraževanja.

»Ključno je, kako še naprej zagotoviti ustrezen kader za učenje v dvojezičnih šolah,« je poudarila Lep Šimenkova. Ob tem je izrekla občudovanje nad vztrajnostjo skupnosti. Po njenem je način, kako porabskim Slovencem uspeva ohraniti slovenski jezik, kulturo in identiteto, vreden vse pohvale, še posebno ob upoštevanju zgodovinskih okoliščin, v katerih je skupnost živel.

Brez delovnih mest ni prihodnosti

Ohranjanje skupnosti pa ni povezano samo z jezikom in kulturo. Pomemben

Ministrica Suzana Lep Šimenko je obisk začela na slovenskem generalnem konzulatu v Monoštru, kjer se je srečala s predstavniki avtohtone slovenske narodne skupnosti na Madžarskem in se seznanila z aktualnimi izzivi skupnosti.

pogoj je tudi možnost za delo in življenje v domačem okolju. Mladi iz Porabja se zaradi zaposlitve pogosto odločajo za odhod v Budimpešto ali Avstrijo, zato si ministrica želi, da bi bilo v neposredni bližini domačega okolja mogoče ustvariti čim več delovnih mest. »Cilj je, da jim tukaj v neposredni bližini omogočimo čim več delovnih mest,« je dejala.

Pri tem je izpostavila pomen nadaljevanja dobro zastavljenih projektov in skupnega sklada, saj ti po njenih besedah že prinašajo konkretne rezultate. Z odpiranjem delovnih mest se ustvarjajo tudi možnosti, da mladi ostajajo v Porabju.

Od kmetijstva do podjetništva

Da se gospodarska dejavnost v Porabju vendarle krepi, je pokazal tudi obisk podjetja Buldozer 2000 v Sakalovcih. Direktor István Domiter je predstavil razvoj podjetja in izkušnje z uporabo podpore Slovenije. Podjetje se ukvarja z različnimi deli na gradbiščih, med drugim z gradnjo cest in zemeljskimi deli. Od Slovenije je prejelo 50.000 evrov podpore, s katero so med drugim posodobili opremo. Po Kovačevih besedah imajo trenutno štiri zaposlene, delo pa opravljajo tako na Madžarskem kot tudi v Sloveniji in Avstriji. Primer podjetja kaže, da se gospodar-

ska aktivnost v Porabju ne omejuje več zgolj na tradicionalne dejavnosti, temveč se vse bolj povezuje tudi s čezmejnimi prostorom.

Slovenski izdelki že prihajajo na trg

Pomemben del gospodarskega razvoja je tudi povezovanje kmetijstva in pre-

V Slovenskem kulturnem in informacijskem centru je direktorica podjetja Porabje Anita Vajda spregovorila o potekajočih obnovitvenih delih na objektu.

delave. Tomaž Kovač, ki vodi Razvojno agencijo Slovenska krajina, je izpostavil, da so v zadnjih letih v Porabju naredili pomemben korak naprej pri razvoju lokalnih kmetijskih proizvodov. Pred desetletjem po njegovih besedah praktično ni bilo registriranih lokalnih predelovalcev, danes pa jih je več kot deset. Njihovi izdelki so že na trgu in se po njegovih besedah uspešno prodajajo. Gre za pomemben premik, saj se del ljudi, ki so zaposleni v podjetjih na Madžarskem, povezuje tudi s slovenskim trgom.

NI, PRIHODNOST PA VNIH MEST

žarskem ali v Avstriji, ob tem ukvarja tudi s kmetijstvom. To pa vse bolj ni več namenjeno samo lastni oskrbi, ampak tudi trženju in ustvarjanju dodatnega dohodka.

Načrtujejo skupno blagovno znamko

Razvojna agencija Slovenska krajina želi ta proces nadaljevati. Eden od načrtov je vzpostavitev skupne blagovne znamke Porabja, pod katero bi lahko povezali izdelke, značilne za tamkajšnje okolje. »Produce že imamo, samo tukaj jih moramo zbrati,« je pojasnil Kovač. Ob tem načrtujejo tudi ureditev spletne strani, ki bi omogočila učinkovitejšo promocijo izdelkov in ponudbe. Razvoj lokalnega gospodarstva tako

področju kmetijstva, turizma in gospodarstva.

»Na porabske Slovence smo lahko ponosni« Ministrica je ob koncu obiska poudarila, da je stanje slovenske skupnosti v Porabju po njenem mnenju dobro, predvsem pa je izpostavila njeno enotnost in optimizem. »Na porabske Slovence smo lahko zelo ponosni, ker so kot skupnost zelo enotni, vidijo se rezultati vsega preteklega dela na vseh

Ministrica je v Števanovcih sprejela predsednica cerkvene skupnosti Iluš Dončec, ki je predstavila cerkev svetega Štefana Hardinga ter delegacijo seznanila z duhovno oskrbo Slovencev v Porabju in načrti za obnovo cerkve.

Kot je dejala, se v Sloveniji pogosto premalo zavedamo, kaj pomeni pripadati slovenskemu narodu. Po njenem je izkušnja porabskih Slovencev pri tem lahko pomembna tudi za Slovence v matični domovini. »Ko zapustiš državne meje, nekatere stvari nekoliko drugače ceniš,« je dejala. Prav zato je toliko

Ministrica je obiskala tudi Dvojezično osnovno šolo Jožefa Košiča na Gornjem Seniku.

vidijo kot eno od možnosti za nove priložnosti za ljudi, ki živijo v Porabju.

Vzorčna kmetija kot središče dogajanja

Pomembno vlogo pri tem ima tudi Slovenska vzorčna kmetija na Gornjem Seniku, ki jo želi razvojna agencija v prihodnjih letih še razvijati. Po Kovačevih besedah je zanimanja za kmetijo veliko, zato razmišljajo tudi o širitvi in posodobitvi tamkajšnjega kompleksa. Kovač je ob tem poudaril, da je pri razvoju pomembna tudi podpora Slovenije. Kot je dejal, se lahko ob težavah in vprašanih obrnejo tako na urad kot ministrico, pomoč pa je pomembna na

področjih,« je dejala.

Ob tem je opozorila, da je pri ohranjanju slovenskega jezika, kulture in identitete pomembno nadaljevati dosedanje delo. Pri tem vidi pomembno vlogo tako države kot same skupnosti, pa tudi dobrega sodelovanja z madžarskimi oblastmi. »S pomočjo države in seveda z nekim enotnim nastopom skupnosti ter dobrim odnosom z madžarskimi oblastmi lahko vsi skupaj dosežemo zares veliko,« je prepričana.

Ko Slovenijo bolj ceniš zunaj njenih meja

Ministrica je ob obisku spregovorila tudi o odnosu do slovenske identitete.

V Sakalovcih si je slovenska delegacija ogledala podjetje Buldozer 2000, kjer so ji predstavili dejavnosti podjetja in projekt, sofinanciran iz programa spodbujanja gospodarske osnove.

bolj pomembno, da Slovenija ohranjanju skupnosti zunaj svojih meja namenja pozornost tudi v prihodnje. Porabje namreč ni zgolj prostor, kjer živi slovenska manjšina, ampak del širšega slovenskega kulturnega in jezikovnega prostora, je dodala.

Celodnevni obisk je ministrica sklenila v Andovcih z ogledom Porabske domačije in Malega Triglava. Pred tem je obiskala še cerkev svetega Štefana Hardinga v Števanovcih, kjer se je seznanila z duhovno oskrbo Slovencev in načrti za obnovo cerkve.

(Foto na 1. strani: Na Slovenski vzorčni kmetiji na Gornjem Seniku se je ministrica Suzana Lep Šimenko srečala s porabskimi župani, ki so predstavili aktualne razmere v porabskih vaseh.)

PAVLOVO OBLETNICO ZAZNAMOVALI TUDI V SLOVENIJI

Jezikoslovec, literarni zgodovinar, etnolog, vsestranski kulturni delavec in pesnik prekmurskega rodu Avgust Pavel se je 28. avgusta 1886 rodil na Cankovi. Nadaljevalci njegovega dela vsako peto leto – v »Pavlovih letih« – prirejajo spominske seje, postavljajo razstave in izdajajo publikacije. Letos so 8. septembra v polihistorjevi rojstni vasi priredili simpozij.

-DM-

Dogodek ob 140. obletnici rojstva Avgusta Pavla so v sejni sobi cankovske občinske zgradbe z recitalom njegovih pesmi in skladbo na violini odprli učenci domače osnovne šole. Častni pokrovitelj simpozija, župan Danilo Kacijan, je Avgusta Pavla uvodoma označil za velikega Cankovčana, eno od osebnosti, ki se jim lahko zahvalimo, da v Pomurju in Porabju danes še govorimo slovensko, v prekmurskem narečju. Enajst udeležencev simpozija je v imenu častnega odbora pozdravila tudi prodekanka Filozofske fakultete Univerze v Mariboru Irena Stramljč Breznik in izpostavila, da je znal Avgust Pavel preseči meje ter povezovati slovenski in madžarski prostor. Predavatelje so nagovorili še predsednica Slavističnega društva Maribor Mira Kranjc Ivič, predsednik Slavističnega društva Prekmurja, Prlekije in Porabja Štefan Kardoš in podpredsednik uprave Ustanove Šiftarjeve fundacije Ladislav Lipič. Pozdravne besede hčere polihistorja Judite Pavel je posredovala Marija Kozar Mukič: »Tudi za mojega očeta je bila zvestoba do slovenske rodne grude in slovenske kulture ena najpomembnejših v življenju, celo takrat, ko ga je od nje ločevala državna meja.«

Posvet posvečen zlasti jezikoslovju

Znanstveni simpozij je trajal dobrih pet ur. Uvodoma je prispevek Marka Snoja s Slovenske akademije znanosti in umetnosti (SAZU) o izvoru priimka Pavel prebral akademik Marko Jesenšek. »Prepričan sem, da je bil Pavel na jezikoslovnem področju najbolj zapostavljen. Njegova slovnica, ki je monumentalno delo prekmurskega jezikoslovnega prostora, bi morala iziti trikrat. To pa se je zgodilo šele po njegovi smrti, v 21. stoletju, v prevodu v slovenščino in angleščino. Zato tudi na tem simpoziju poudarjamo njegovo jezikoslovno delo. Temu sledita njegovo književno in predvsem etnološko zanimanje za čas in prostor, v katerem je živel,« nam je povedal znanstveni vodja simpozija Marko Jesenšek.

Franci Just je na posvetu podal mesto Avgusta Pavla v kolektivnem spominu v obmejnem in širšem prostoru. »Skozi desetletja se je o njem veliko razpravljalo, obravnavalo njegova dela, tako da sta se zanj uveljavili dve oznaki: zvesti sin dveh narodov in graditelj mostov. Ti oznaki sta danes postali pomemben simbol dvojne

Nedavnega simpozija na Cankovi se je udeležilo enajst uveljavljenih predavateljev. V prispevkih so se posvetili zlasti jezikoslovni zapuščini Avgusta Pavla. Pri računalniku sedi Franci Just.

identitete porabskih Slovencev na Madžarskem in štajerskih Slovencev v Avstriji. Oznaka graditelj mostov pa je vsem nam v tem skrajnem svetu danes lahko simbol, kako je pravzaprav treba delovati,« nam je pojasnil literarni zgodovinar Franci Just.

Dopisna članica SAZU Marija Kozar Mukič je tokrat pripravila prispevek o liku kralja Matjaža v raziskavah Avgusta Pavla. »Zanimalo ga je, ali je to res ogrski vladar Matija Korvin. Vseskozi je vztrajal, da sta lika istovetna, kralja Matjaža je namreč imel za posrednika med slovenskim in madžarskim narodom. Nameraval je napisati tudi monografijo, a mu to ni uspelo. Živel je na Madžarskem in ni imel dostopa do slovenske literature, izdajo monografije pa sta mu preprečili tudi vojna in prerana smrt 2. januarja 1946,« smo izvedeli od porabske slovenistke in etnologinje.

Prispevki uveljavljenih poznavalcev prostora

Nina Ditmajer Prando z Znanstvenoraziskovalnega centra (ZRC) SAZU je skupaj s porabskim slovenistom Akošem Dončecem predstavila izsledke raziskave, ki je obravnavala korespondenco Avgusta Pavla z vidika prostorske umeščenosti literarne in kulturne mreže. Predavateljica je na zaslonu prikazala zanimive in posebne zemljevide. Tjaša Jakop, prav tako z ZRC SAZU, se je posvetila Pavlovemu temeljnemu delu o glasoslovju cankovskega narečja in ga označila za dragoceni vir za spremljanje spreminjanja narečja.

Marc L. Greenberg z ameriške Univerze v Kansasu je s kolegom Stephenom M. Dickeyem pri-

pravil razpravo o nedoločniku glagola »jesti«, ki je v prekmurskem narečju postal sklonljiv samostalniček. Mihaela Koletnik z mariborske univerze pa je obravnavala besede za kmečko hišo v krajevnem govoru Cankove nekoč in danes. Gradivo v dveh Pavlovih temeljnih jezikoslovnih delih je primerjala z izsledki lastne novejšere terenske raziskave.

Štefan Kardoš je predstavil svoje ugotovitve o uporabi prekmurske besede »onej«, ki jo govorci uporabljajo z različnimi nameni, in sicer kot nadomestilo za druge izraze. Dotaknil se je tudi vprašanja učenja in poučevanja domačega narečja v Prekmurju in Porabju, kar je izzvalo intenzivno razpravo. Pisatelj Dušan Šarotar pa je prebral svoj pesniški esej o jeziku, pokrajini in spominu, pri čemer je izpostavil, da je zanj najlepša prekmurska beseda »dūša«.

Nina Zver z mariborske univerze se je posvetila prekmurski narečni variantnosti v rokopisnih pridigah in pojasnila, kako je mogoče Pavlova dialektološka izhodišča uporabiti pri analizi gradiva iz širšega prekmurskega prostora. Akoš

V Pavlovi rojstni hiši so nekatere njegove pesmi v izvornem prekmurskem narečju, druge pa v prevodu iz madžarščine v slovenski knjižni jezik prebrali člani recitacijske skupine Slavističnega društva Prekmurja, Prlekije in Porabja.

Dončec pa je predstavil prekmurski učbenik in slovnico iz škofijske knjižnice v Sombotelu, ki naj bi jo sestavil Imre Agustič, z opombami pa opremil Avgust Pavel. Strokovni del simpozija je sklenil znanstveni vodja Marko Jesenšek in opisal trnovo pot do objave Pavlove Prekmurske slovenske slovnice.

Kulturno-literarni zaključek dneva

Franci Just je pripravil razstavo o Avgustu Pavlu na osmih panojih, na štirih pa je predstavil življenje in delo cankovskega rojaka Jožefa Borovnjaka, narodnega buditelja in duhovnika, ki se je rodil pred natanko dvesto leti. Razstavi sta strokovno, hkrati pa poljudno zasnovani, bili pa naj bi v Pavlovi rojstni hiši tik ob občinski zgradbi stalno nameščeni. Natis panojev je podprla cankovska občina.

»Pavlov dan« se je končal z recitalom članov pokrajinskega slavističnega društva, ki so najprej deklamirali slovenske narečne pesmi polihistorja, nato pa še njegova pesniška dela, ki jih je iz madžarščine v slovenski knjižni jezik leta 1999 prevedel Lojze Kozar starejši.

Razprave s simpozija bodo februarja objavljene v zborniku referatov.

OĞRAČEK PA VODOMET ZA STAROV ZIDINOV

Podnebne spremembe (éghajlatváltozás) so vsakšni den tema, zatok vösprobajo dostafelej načinov, ka bi se branili prauti tejm spremembam. Lüstvo tüdi probajo z dostafelej načini nagučati pa njino pasko pritegniti, kak je važno tau. Samo cilne skupine (célcspotok) so ovakše, kà ovak razmišla starejši človek kak mlaše. Eden takši način je Podnebni ograček/park. Enoga takšoga so naredili v Püconcaj.

AKOŠ ANTON DONČEC

FOTO: DAMIR BAČIČ

Stara zidina indašnje püconske šaule, gé so bili prvi razredi srednje šaule tüdi, itak osamljena pa zapuščena stogi, čegli se najde ta lejpa zidina v lejpoj okolici, pauleg parka s starimi visikimi drejvami. Stogi pri evangeličanskoj cerkvi. Zdaj za zidinov, v dvauri, gé rastejo orejova drejva, je biu gorpostavljeni eden mali lejpi vodometa (szökőkút), kaulek vodometa pa je eden ograček.

V ogračeki so že posadili par zelenjav pa so visike grede z lesenov rámov. Majo ešče dvej poukrouglasti stolici, na srejdi je zemla s kamenjami zasipana. Cimprali so mali pavilon za čebelnjak, šteri je ešče prazen, čegli so bilij enčas tü fčele, liki jih je gospodar fčelar sledkar odpelo.

Ka pa je té ograček? Toga so naredili kak del Interreg projekta, šteri že dugo išče mogaučnosti za sodelüvanje med krajini (regijami) v Evropskoj uniji, zlasti med tistimi, šteres mejaši med seuv. Važno je, naj granica ne lauči več tej krajini, etak pa lejko najdejo vküper rešitve za ništerne probleme v gospodarstvu, naravi pa družbi (társadalom). Nas je tüdi dugo odrezjala ta granica od matičnoga Prekmörja, zdaj mam pa mogaučnosti v Interregi, ka nazaj postavlam vse indašnje povezave (kapcsolat) pa vküper rešüvlemo takše probleme, štere nam gnako delajo nevole.

Takši problem so podnebne spremembe (éghajlatváltozás), o šteri že vsakšni den pa že dugo-dugo lejt gučijo. Tau je že tü na našom šinjeki pa fejest rogače po naši dveraj. Letos smo tüdi meli velke vijere, povaudni, té pa je prišla grauba süjca, štera je napravila strašno velke kvare v pauvi.

Tej ogračeki, štere naredijo kak del Interreg projekta, se zovejo podnebni vrti (ogradi) ali podnebni parki. Funkcija vsakšoga takšoga ograda je ovakša, bole povedano, ka koga želijo nagučati, kà so cilne skupine vsigdar lejko drüge. Tema pa je vsigdar gnaka: kak lejko pokrepmo obrambo podnebja? Kà je pitanje nej tak léko, liki je zapleteno (bonyolult), zatok je jasno, ka ne moremo tak gučati o problemi mlajšom kak starejšim lidam. Podnebni ogračeki bole želijo pobaugšati tou, kak lejko prejkdamo znanje o dostafelej stvaraj, rastlinaj pa vsej v biološkom sistemi pa kak se lejko prilagajamo (alkalmazkodik) podnebnim spremembam, če jih ne moremo nazaj obrniti. Kà ništerni postopkov (folyamatok) se več ne dá nazaj obrniti. Brez dela človeka se tüdi lejko spremeni podnebje, tau je že bilau v zgodovini naše Zemle. Cejlak

ovakšo je bilau podnebje, kda so živeli dinozavri na Zemli pa vejndrik so zavolo pomale spremembe izginili, nej pa zatok, ka je spadno asteroid na naš planet.

Tej ogračeki so lejko izobraževalna središča, dapa nejmajo samo tau vlogo (szerep). Eti je lejko mesto za druženje, zabave, oslobojenje pa raziskovanje.

V püconskom podnebnon ogračeki najdemo informacijske table, štere mlajšom predstavijo enostavno pa lepau zakoj trbej oprášiti cvetje, kak cvetje na sadni

drejvaj. Ne oprášijo cvetja samo fčele, liki čmelaki tüdi. Na prvoj tabli eden prijažen čmelak raztomači mlajšom tau delo. Té čmelak se zove Pucko, ka je nej samo špajsko, liki trno zanimivo, če tak vzememo, ka je tau slučajno (véletlen).

Ime Püconci je gratalo vejndrik z fejest staroga krstnoga imena Puce, Pucl, štero je inačica bavarskoga imena Burkhard (znamenüvle trdi grad). Ranč tak sta gratala priimka Pucko pa Pücko, šteriva sta fejest pogaustiva na južnom tali Prekmörja.

Čmelak Pucko povej mlajšom, ka osem do deset rastlinam trbej pomauč od žüževk (od fčel pa čmelakov), ka lejko prinesejo semena. Brez nji bi bilau menje sadja pa zelenjave, samo tau tüdi moramo vedeti, ka brez nji bi cejli človeški rod izginio na Zemli. Gestejo kraji na Kitajskom, gé je nespametna industrializacija sfundala vse žüževke, zatok lidje sami morajo opráševati sadna drejva pa drüge rastline, če ščejo meti pauv pa gesti! Tau je tüdi ena žalostna prilika o škodljivoj delavnosti človeka, če se nepotrebno, neznano pa neodgovorno vmejša v delo narave.

Neščejo samo v Püconcaj podnebni ograček ali park meti. Dva takšiva ščejo narediti v Moravcaj (Moravske Toplice) tö.

V sausednjoj Austriji so naredili šest takši ogračkov/parkov kak del Interreg projekta. Eno učilnico na praustom ščejo postaviti nej daleč od našoga Porabja, v Süjom Mlini (nemški Windisch-Minihof), v šauli Naravnoga parka Sveti Martin pri Rabi (Sankt Martin an der Raab), štera je sausednja ves Dolenjoga Sinika.

OD SLOVENIJE ...

Svoboda in Levica predlagali ustavno obtožbo Janše

Poslanska skupina Gibanja Svoboda je skupaj z Levico v DZ vložila predlog ustavne obtožbe predsednika vlade Janeza Janše zaradi ravnanja njegove vlade do Izraela. V Svobodi menijo, da vlada s svojo zunanjo politiko ne zastopa več slovenskih interesov, temveč interese Izraela, ter Janši očitajo kršitve ustave, zakona o zunanjih zadevah in več mednarodnih aktov. Med razlogi za ustavno obtožbo so izpostavili tudi odnos vlade do afere Black Cube, stike z izraelskimi lobisti ter avgustovsko nasprotovanje skupni izjavi EU, ki je obsodila širjenje izraelskih naselbin na Zahodnem bregu. Opozicija Janši očita tudi ravnanje v nasprotju s svetovalnim mnenjem Meddržavnega sodišča in kršitev Dunajske konvencije o diplomatskih odnosih.

Začetek kampanje za štiri referendum

Začela se je uradna referendumsko kampanja pred štirimi referendumi, ki bodo 11. oktobra. Volivci se bodo izrekli o noveli zakona o parlamentarni preiskavi ter na treh posvetovalnih referendumi o pogojevanju denarne socialne pomoči z družbeno koristnim delom, ukinitvi prispevka za RTV in volilni pravici državljanov tretjih držav na lokalnih volitvah. Pri zakonodajnem referendumu pobudniki opozarjajo, da novela zmanjšuje pravne varovalke pred morebitnimi zlorabami parlamentarnih preiskav. Koalicijske stranke in Resnica njihove očitke zavračajo. Pri treh posvetovalnih referendumi pa opozicija ocenjuje, da gre predvsem za poskus preusmerjanja pozornosti in mobilizacije volilne baze.

Kampanja bo trajala do polnoči 9. oktobra, ko bo nastopil volilni molk. Organizatorji bodo zanj lahko porabili največ približno 425.000 evrov. Na zakonodajnem referendumu bo za zavrnitev zakona potreben tudi zavrtnitveni kvorum, medtem ko izidi posvetovalnih referendumi za zakonodajalca ne bodo zavezujoči.

PAUT DO SRC MLADIH

Paut od stari časov do današnje, mlade generacije. Pripovedala sem z Iboljo Neubauer, stera je na stari porabski nautaj gorzrasla pa nji dava zaj naprej mladim.

ŠTEFANIJA DRAVEC

- Zakoj ste steli tistga ipa leranca biti?

Dostakrat so me vprašali... Tukaj je moja zgodba. Gda sem eške v vrtec ojdla, te sem že vsir gučala, ka vendar ge leranca baudem. Najprva sem eške v osnovni šauli tō tau gučala. Te pa

Mladi na taboru za ohranjanje ljudskih običajev

kda smo se morali odlaučiti, kama demo tadale se včit, te sem tak mislila, ka mo ge ūšla za bautoškinjo, ka ge sam se nej tak fejest rada včila pa ge sem brojdla, ka tam se nede trbelo teuko včiti. Depa nikak sem don tū vōprišla pa zaj sem že fejest rada gé, ka sem leranca gratala.

- Ka vam je najbola vŕeč pri včenji (poučevanju)?

Še gnesden mi je najbola vŕeč pri poučevanju tau, ka mlajši so vsakšo leto drugačni. Sploj ovak moreš včiti, kak si včila pred 30-35-imi lejt. Zaj že druga generacija gé, depa eške itak tau je najbaukše, ka v prvom razredi dobiš male mlajše, pa te v štrtom razredi že vidiš, kak daleč si prišla z njimi, ka si je lejko navčila. Tau name eške itak motivira. Petje tūdi včim, ka mam fejest rada. Ge sem že doma dosta spejvala z mojov mamov, tak ka ge sem se že te lejpe porabske naute navčila od njej. Pa kda sem v osnovno šaulo prišla delat, te sem včasak dobila petje, ka sem mogla včiti pa pevski zbor tō, pa od tisga mau mam tau.

- Biti leranca, je fejest lejpo delo, nej?

Po mojem tau je eno najbola lejpo delo, pa važno (fontos) delo tō, ka aj lejko malo prejk damo te stare naše porabske naute. Istina, ka se je petje pa pevski zbor fejs sprejemno. Kak smo gnauksvejta bili, ka so te eške dvoglasno lejko spejvali mlajši, pa so znali spejvati, pa dobre glasé so meli. Zaj pa več sploj nej. Tau je tō

vendar, ka naši mlajši, seniški mlajši so odrasli, zaj pa malo mlajšov mamo. Tisti mlajši tō sé odijo, šteri iz Varaša pa iz drugi vesnic pridejo. Oni te lejpe naute več ne poznajo. Pa te vendar za toga volo je tau, ka fejs se je zatok spremenilo. Fejs je malo tej mladi, šteri še ŕejejo spejvati pa poznajo te lejpe pesmi.

- Vi ste ŕeje sodelavka pri Kūharjevi spominski iži tō. Kak se vam vidi tau delo?

Že od 2009. leta mau delam tudi v Kūharjevi spomninski iži na Gorenjom Seniki. Najprva sem brojdla, ka sam' en par lejt bom tau vendar delala, ka tau meni zatok nej na roke stalo, zat' ka ge sem leranca bila, pa nej muzejski pedagog. Prva sem vsigdar tau brojdla, ka ne bom vōstanila pred lidi pa nemo gučala, ka sem tremo mejla. Depa tau se vse lejko navčimo. Zaj pa že tū delam 17 lejt. Od tistga mau tō tak pra-

Ibolja (prva z leve) na izletu z mladimi

vim, ka meni je zaj celau dobro, ka tau tō lejko delam malo. Tau je nika tō malo nauvo gé, nej je sploj tisto, ka v šauli delam, depa tau se meni tō fejest vidi.

- Kakšni gosti obiŕejejo spominsko ižo?

V spominsko ižo najbola skupine iz Slovenije pa Slovenci pridejo. Te skupine aj so fejest mlade, so učenci, aj pa stare, so penzionisti. Tista srednja generacija malo eške fali, oni fejest eške ne pridejo. Najbola sprtolejtje pa geseni pridejo. Tabore tudi organiziram v spomninski iži. Letos smo meli 14. tabor za ohranjanje ljudskih običajev. Tabor poteka vsakšo leto vleti, na začetki julija. Tabor pokaže te stare ŕege, obrti, ka smo prej meli. Krūj pečemo, delamo rauže iz krep papirja pa iz kukerčnoga lupinja, probamo košare pa cejkere tō plesti, lūpamo tikvine goškice. Za mlade več tau nej tak enostavno, zat' ka eni se bola zanimajo, depa nji je že bola menje. Drugo pa tau, ka žmetno njim dé. Nemajo več taši prstov.

- Sto se leko glasi na te tabor?

Na tabor se naši mlajši glasijo iz naše seniške šaule. Ponavadi tak 15-18 mlajšov geste. Zatok je fejest zanima te tabor, ka zvūn toga, ka te stare ŕege nut pokažemo, ŕe gremo na izlet v Slovenijo tō. Letos smo bili v Maribori v parki Woop, tam so lejko skakali na trambulinaj, pa so se lejko igrali. Letos so gasilci tō prišli, mladi so lejko nut v penaj lejtali pa skakali. Velki bazen tō mamo na dvoriŕči, tam se lejko kaupajo, kda ŕejejo. Tak ka ponūdimo več stvari za mlade, oni pa vsigdar ūživajo.

SVETA MEŠA NA GRBENŠČEKI

GYÖNGYI BAJZEK

Župnija na Gorenjom Seniki že več kak dvajsti lejt organizira sveto mešo na Grbenščeki pri Draveczi. Tau je ena lejpa jesenska tradicija, štera se vsakšo leto prvo nedelo v septembri organizira pa vküper drži vernike z Gorenjoga Senika, iz drugi vesi Porabja

Župniki Dejan Horvat, Ferenc Merkli in Tibor Tóth

pa tudi vernike s slovenske strani. Sveta meša je darüvana v spomin na tau, ka so na tom mestu najoprvin blagoslovili križ pri pauti pa tau priliko tudi počastili z sveto mešov. Od tistoga mau se vsakšo leto na tom mestu vküper zberejo verniki, ka se zahvalijo Baugi za vse dobro, prosijo za njegvo pomauč pa se spominajo na naše prednike.

Letos je biu glavni celebranš svete meše župnik gospaud Ferenc Merkli. Pri sveti meši sta ma pomagala domanji župnik Tibor Tóth pa markovski župnik Dejan Horvat. V svojoj pridigi je gospaud Merkli pripovejdo o svoji trpljenjaj, štera je v življenji sam doživo pa preživo. Njegve besede so bile iskrene (őszinte), vej so pokazale, ka vöra ne pomeni, ka v življenji nega trpljenja. Vöra nam da mauč, ka tudi v žmetni cajtaj ne zgibimo vüpanja pa zavüpanja v Bauga. Gospaud Merkli je pravo vernikom: »Baug nas ne kaštiga, Baug nas vči.« V križi je skrita skrivnost vere, križ nas spominja, ka po trplje-

nji lejko prideta tudi nauvo vüpanje pa življenje.

Pri sveti meši se je zbralo blüzi stau vernikov. Prišli so domanji lidge, kak tudi vörnicke z drüge strani meje, iz Slovenije. Naj sveta meša na Grbenščeki ostane lejpa tradicija tudi ta-

Verniki pri meši na Grbenščeki

dale. Naj nas križ pri pauti vsakšo leto znauva spaumni, ka v življenji nega samo veseldja, liki tudi trpljenje, pa ka v nikšoj nevauli nej smo sami.

... DO MADŽARSKE

Madžarska izgnala deset diplomatov ruskega veleposlaništva v Budimpešti

Madžarska vlada je prejšnji torek pozvala rusko diplomatsko predstavništvo, naj zaradi zaščite varnosti in suverenosti Madžarske odpravi deset svojih sodelavcev – je objavila ministrica za zunanje zadeve Anita Orbán. Po oceni madžarskih oblasti je deset zaposlenih na ruskem veleposlaništvu na Madžarskem opravljalo dejavnosti, ki jih po Dunajski konvenciji diplomati ne smejo izvajati. V izjavi je Anita Orbán poudarila, da ta korak ne pomeni prekinitve diplomatskih odnosov z Rusijo. »Madžarska želi še naprej vzdrževati potreben dialog ob medsebojnem spoštovanju in spoštovanju pravil,« je poudarila političarka. Kljub temu je Marija Zaharova, ruska tiskovna predstavnik za zunanje zadeve, hitro sporočila, da lahko Madžarska pričakuje »trde in boleče« protiukrepe. Dmitrij Peskov, tiskovni predstavnik Kremlja, je govoril v nekoliko bolj sprejemljivem tonu kot tiskovna predstavnik ruskega zunanjega ministrstva. Dejal je, »da odločitve madžarskega zunanjega ministrstva negativno vplivajo na odnose in ne bodo ostale brez odgovora, a kljub temu Moskva ostaja odprta za razvijanje odnosov«.

Mihály Varga: Ne potrebujemo hitre, temveč uspešno uvedbo evra

Guverner centralne banke Mihály Varga je govoril o tem, da bi bila pomembnejša uspešna uvedba evra kot hitra. Poudarek je na uspehu, na poti do tja pa ima gospodarska politika še veliko nalog. Po mnenju guvernerja centralne banke so za uspešno uvedbo evra potrebni trije pogoji: družbena podpora, skladna strategija in pripravljeno realno gospodarstvo. Po njegovem mnenju močna družbena podpora že obstaja. Med državami, ki so pred uvedbo evra, ima Madžarska najvišji delež podpornikov: kar štiri petine prebivalstva podpira uvedbo skupne valute.

JUTRI BO V CELOVCU S'MENJ – 6.

SREČANJE S PREKMURKOV IN MADŽAROM V SRCI KOROŠKE

Prva Slovenka, štero sem srečo v Celovci, je bila gospa Marija Gruškovnjak, podpredsednica slovenskoga tala organizacije Katoliška akcija. Pri obodi sva se dosta pogučavala o slovenski lidaj na Koroškem, o indašnji pa gnešnji časaj. Moja gostiteljica je doma iz prekmurski dólinski Črensovec, zatok sva po našom pripovedjala.

-DM-

Moj padaš ne guči slovenski, zatok je nej prišo na obed. Je pa veuki prijatelj bregauv, zavolo toga se je pejški napauto na Križen brejg na raubi Celovca. Ge sem pa gospau Marijo počako pred Mohaurovov izov, gde v tretjom štauki delüje slovenski tau Katoliške akcije. Ta organizacija vküpdži laične vörnike Krške püšpekije na Koroškem, ka bi leko bili aktivni v družbenom, kulturnom pa vörskom življenji katoličanske Matere Cerkve.

Paut iz domovine na tihinsko

Z gospauv Marijov sva nutsela v erično grčko restavracijo, gde mi je med drügem pripo-

Tabla Katoliške akcije na Mohaurovoj iži. Gospa Marija Gruškovnjak je dugolejtna sodelavka slovenskoga tala té koroške organizacije.

vejdala o svojem strici. France Cigan je biu doma iz prekmurske vesi Žižki, grato pa je eričen duhovnik, škonik, zborovodja in zbiratelj muzike pri koroški Slovencaj. Prauti konci drüge svetovne bojne so ma tanačivali, aj zapisti jugoslovansko zemlaju. Majuša 1945 je vküper z drüгими beguncami odskočo na avstrijsko Koroško, gde je po bojni najšo svoj drügi dom.

Gospa Marija mi je raztomačila, kak so vleti 1945 slovenski prebežniki živeli v taborišči na Vetrinjskom pauli, nej daleč od Celovca. Na réd je skrb mejla britanska sodačija, biu je takši cajt tö, gda se je tam na gnauk 17.000 Slovincov zdržavalo. Skupnost se je brž organizéjala, meli so svojo samoupravo, šaule

in vörsko pa kulturno življenje. Eške maturo so leko napravili tisti, šteri so bili telko stari. Ništerni so se dale včili na univerzi v Graci. Sledik sem prešto, ka je med tauv vnožinov lüstva bilau več kak deset gezero domobranski sodakov, šteri so bejšali pred partizanskov sodačijov. Britanski sodački prejdnji so se odlaučili, ka té sodake povrnéjo Titona jugoslovanskoj vlasti. Iz toga je gratala veu-

Domobranski sodacke iz Škofje Loke na Vetrinjskom pauli. Njina tragedija je gvüšno tisti falat slovenske zgodovine, kauli šteroga do se Slovenci vsikdar svajüvali. (foto Janko Tavčar)

ka človeča tragedija, vej je pa večino od nji v staroj domovini čakala gvüšna smrt. Té falat slovenske zgodovine de venak eške dugo na dvaje talo Slovence doma in po svejti. Gospa Marija je pripovedjala, ka so ji zavolo njenoga strica in njenoga prepričanja nej dali méra, gda je v Ljubljani štandérala etnologijo pa umetnostno zgodovino. 1973. leta se je odlaučila, ka una tö odide na avstrijsko stran grajnce, na Koroško. Tam je mejla večféle služb, delala je na priliko v banki tö. Vsikdar pa je bila aktivna v slovenski organizacijaj.

Trüd za slovensko krščanjsko kulturo

Ranč tak od njé sem čüu, ka v vesnici Tinje, vzhodno od Celovca, stogi Dom Sodalitas, v šterom se že skor stau lejt trüdiyo za slovensko šaulstvo, umetnost in kulturo. Je pa tau center za zbližavanje kultur in vöroizpauvedi tö, na leto majo tam više šeststau programov, vnauge za mladino tö. Vsakšo leto držijo »nauvolejtno srečanje trej Slovenij«, na šterom vküppridejo Slovenci s cejlaga sveta. Gospa Marija mi je povödala, ka je trnok dosta vküper delala z duhovnikom Jožetom Kopeinigom, šteri je biu 58 lejt rektor Doma Sodalitas. Zdaj, na njegva stara lejta, pa ma pomaga.

Zvödo sem eške za edno sploj zanimivo delo. Sodelavci Katoliške akcije – pa tisti, štere prosijo – že več kak deset lejt, pa vse do gnes, vsakši den od nedele do petka zrank-

ma, nutpreštéjo edno duhovno miseu na slovenskom programi koroškoga radiona ORF. Štéjo laiki, duhovniki, apatice, možauvge, žene in mladi, vsakši si malo ovak vözbrodu svojo premišlavanje. 2015. leta so vödali knigo »Dühovne iskrice skaus leto«, za štero je material uredila pa dopunila Marija Gruškovnjak.

Prausno gesti je ranč tak leko žmano

Gda sem v naja porabsko-prekmurskoj materalnoj rejči slobaud vzeu od gospé Marije, sem se napauto poiskat svojoga padaša. Brž sva se odlaučila, ka večerdjo zejva v restavraciji Deželne iže. Znala sva, ka je tau venak najdragša künja v cejlom varaši, zatok pa gvüšno dobro küjajo.

Kölnar naja je pito: »Aus welchem Land sind Sie?« »Aus Ungarn.« »Akkor folytassuk magyarl.« Kak smo zvödali, eške na Koroškem

Govenskoma mesej, küjanoma v župi, v Austriji pravijo »Tafelspitz«. Tau je prausno gesti, na sto djano z žmanimi cüjvalonami.

tö dosta Madžarov dela. Mladenec je ova-do, ka je doma iz Nyíregyháze, njegva žena pa má žlato v Somboteli. Včasik smo najšli vküpne spoznance. Najbole špajсно je bilau, gda nama je k šalati ponüdo tikevni oli, šteri je prej »koroška specialiteta«.

Dale sem nastrgavo jedilni list, gnauk pa sem samo na pamet vzeu, ka si leko prištölam »Tafelspitz« tö. Eške v Somboteli mi je tanačivo en poznanec, ka tau avstrijsko specialiteto mujs morem probati. Gda sem vöproso tau gesti, mi je kölnar oprvim prineso župo, v šteroj se je küjalo govensko mesau. Daubo sem géterne globoncline tö. Drüga patija pa je bila sáma govedina z zelenjóm, cuj so pa prinesli pražene krumples, renov saft pa eške küjani špenot. Leko povejm, ka če rejsan je bilau gesti prausno, je po dugom dnevi sploj dobro spadnilo.

Gda sva klepala domau, sem že premišlavo o drügom dnevi. Čakali so me v Mohaurovoj iži, v domi slovenske organizacije, štera je letos 175 lejt stara.

(se nadaljuje)

ZIDINE PRIPOVEJDAJO

MIKI ROŠ

Gda so Törki po Evropi besneli, kaulak varašov so se viske pa kuste stené zidale. Tak bi se leko varaši od Törkov pa eške kakši drugi neprijatelov obranili. Tej stejn gnes zvekšoga več nega. So pa na tej mejstaj tak nin stražni stolpi (örtorony) ostanoli. Na tej viski konstrukcijaj, na stolpaj, so stražo držali. Z nji pa so tüdi strejlali, če je trbelo. Vse tau se je v tistom časi godilo, gda so že prve pükše pa štüki v bitijaj paukali. V bole nauvom časi se je tej stolpov vcejlak nauvo ménje prijalo. Zvekšoga zavolo toga, ka skrak vode stodjijo.

Vodni stolpi

V Maribori so vse takše pa ovakše zidine talanski majstri delali. Dokumenti nam pripovejda, ka leta 1555 so z delom zgotovili. Že prva pa v dokumentaj iz leta 1529 neka od Smodniškoga stol-

Vodni stolp eške itak skrb na Maribor ma, bi se leko prajlo. Takšen, kak ga gnes vidimo, že cejli čas stodji.

pa se leko najde. Rejč smodnik (puskapor) nam od toga pripovejda, ka nika se smodi. Mi bi tomi smodniki štükov praj prajli. Pa ranč tak je bilau, na tom stolpi so štüki stali. Gnes je tau ménje malo poznano, za lidi iz Maribora je ménje Vodni stolp daubo.

Kakoli, ka njemi Vodni stolp pravijo, ga ranč zavolo vode več nej bi bilau. Gda so niže Maribora elektrarne na Dravi začnili delati, se je voda precu visko zdignila. Vodnomi stolpi je trbelo pomagati, ovak ga več nej bi bilau. Največke majstre za tau delo so gorvzeli. Vse vküper so spodkar prejk vrezali. Po tom so cejli stolp z hidravlikov za 2,6 mejtera visko zdignili. Tak so ga leko spodzidali pa na nauve fundamente gor djali. Gda so tau delali, so zvedli, ka

Tak je mariborski Vodni stolp leta 1960 vögledo. Eške stare stejne se ga »držijo«. Neka lejt po tom so začnili brodit, ka z njim naprajti. Za vsigdar bi leko v historijo odišo.

cejli stolp 1500 ton žmeten gé. Leko se stoj pita, če je Vodni stolp gdasvejta Maribor obrano? Tak je tau bilau. Leta 1532 so Törki znauva ške-li prauti Beči iti. Sultan Sulejman se septembra toga leta pred Mariborom najde. Vej se, ka do bitja je prišlo, štüki so paukali. Depa Maribor je »cejli ostan«. Kak smo točkar prajli, Vodni stolp je že v tom časi stau. Kelko se je vö iz njega na Törke strejlalo, nigdar nemo vedli. So pa od nji velki straj meli. Kak smo že točkar prajli, višiše pa bole kuste stejne so kaulak Maribora naprajli.

160 lidi je eno pa pau leto pod stolpom pa kaulak njega delalo. Zavolo toga je več sreče kak njegva sestra emo. Zaprav, tüdi tisto je skur gnaki stolp biu, depa, Benetke (Velence) so njemi ménje lidge dali. Zatoga volo smo sestra prajli.

Drava tadale teče, nej dugo trbej, do Ptuja pride. Za najbolje stari varaš na Slovenskom vala. Pa tam skrak Drave ranč tak Vodni stolp stodji. Vcejlak gnako funkcijo, kak tisti iz Maribora, je emo. Nisterni njemi tüdi Dravski stolp pravijo, depa oba sta skur gnako stariva. Vej se, ka Törki so po Ptuji na

Gnes v Vodnom stolpi vinoteka dela. Kakši den tüdi kakša živa muzika se leko čuje.

velke besneli. Po bitji pri Nikopolji leta 1399 se je tau godilo. Nauve stené Ptuij trbej. Pa se znauva z Mariborom srečamo. Zaprav, tüdi kaulak Ptuja so stené talanski majstri delali.

Se je pa Vodni stolp na Ptuij z Dravo večkrat srečo. Največke povaudni so leta 1657 bile, gda je maust na Dravi odneslo. Vodni stolp je na pau vö iz vode gleda. Gnes v njem Miheličeva galerija dela. Po trno poznanom slikari Franci Miheliči ménje nosi.

Najbole stari Vodni stolp pa v Celji se leko vidi. Skrak reke Savinje nin 100 lejt duže stoji, kak tistiva dva skrak Drave. Tüdi té eške eno ménje ma, Špi-

Tak Vodni stolp na Ptuij gnes vögledo. Najprva je nej streje emo. (H)rastov pod je na vrjji biu, na njem pa so štüki stali.

talski stolp njemi pravijo. Tau pa za toga volo, ka inda je skrak njega stari špital stau.

Gnes se skrak Vodnoga stolpa pa nut v njem zvekšoga koncerti godijo. Vse tau nam pripovejda, kak stare zidine iz krvavi časov leko neka nauvoga prinesejo. Neka tistoga, ka človeki življenje lejpo pa za düšo bole bogato narejdi. (Kejp na 1. strani: Vodni stolp v Celji leta 1492 je velko bitje s Törki vido. Že nin 40 lejt je na svojom mesti stau. Celje je s svojimi sodaki velki Jurij Herberštajnski obrano.)

PISALI SMO PRED 30. LEJTI

VKÜPPOBRALA SILVA EÖRY

V 19. številki časopisa Porabje, stera je vöprišla 19. septembra 1996, je Franček Mukič v Nagyatádi gorzisko Emilijo Mukič:

»MIL(I)KA STOJI NA BREJGI...

Z Emilijo sam se srečo v varaškoj špitaj v Nagyatádi, gde je asistentka. Zdaj že štrto leto. Rada má svojo delo, dobro

veli. Najprva je v Barcsi delala. Gda so v Nagyatád prišli, te je leto pa pau tö na občino v službo ojdla. Zatem je prišla v Kőjál (sanitarna inšpekcija). Tam je 13 lejt delala. Gda sam ji ponoriji omeno, ka so se lidgé abali Kőjála, kak vrag svečene vode, mi je odgovorila: „Dje, Kőjál rejsan niške nema rad. Zato smo mi vsigder bole tak šli, ka smo pomagati steli. Naš glavni cil nej tau büu, ka bi štrafali. Tau smo delali samo te, če je fejest mujs bilau.”

Či de policajka

Njena vekša či Nataša (20 lejt stara) pa tö nej kakša postrašena fajta, ka bi ji stoj kaj leko djau. Skončala je srednjo šaulo, pa zdaj je v Budapešti začnila šaulo za policaje. Že več lejt se je pripravljala na tau, ka de una policajka. Mlajša či (18 lejt stara) se je v Kaposvári vönavčila za küjjarco. Zdaj drugo leto odi v Csurgó v gimnazijo. Vsakši den se vozi.

Od Milike sam zvödo, da Nagyatád má 15 gezero lüdi. Na žalost dosta lüdi nema dela. Te se pa prej nej trbej čüdivati, ka se je lani samo 100 mlajšov narodilo, zmejs ka je mrlo 300 lidi. Rame trn tö ne delajo.

Nigder me nej sram, ka sam Slovenka

Emilija Mukič je 19 lejt živejla doma na Gorenjom Siniki. Zdaj ranč je 19 lejt tö od tistoga mau, ka več nej doma. Slovenski don eške itak tak lepau zna gučati, ka dosta takši ne vej tak lepau, šteri se vsigder slovenski zgučavajo. „Materno rejč nej slobaudno pozabiti! Ge tū z nikim ne morem pripovedjati. Moji mlajši, gda so mali bili, so se nej steli včiti. Vsikša se je angleški včila. Zdaj že skor ka bi je brigalo... Včasik me sram gé, ka brz ne morem kaj vöpovedati, ka škem, ka mi ne pride na pamet tista rejč, depa ovak tau ne more pozabiti.

Gda sam eške pri Kőjáli delala, te sam z rovačkimi begunci zato pripovedjala slovenski. Pa če k nam pridejo v špitale, te zato tö gučim z njimi. Ge rejsan zato vse ne razmej. Takšoga ipa te padari tö dojobrnem. Tak ka naš padar tö vej, ka sam ge Slovenka. Ge sam gdekoli bila, namé tau nigder nej sram bilau povedati, ka sam Slovenka...”

Pesem pravi: Mil(i)ka stoji na brejgi...

Zato pa daleč vidi.»

ZOPET V KOLONIJI

Pod tem naslovom sta Žolt Zankoč in Viola Hodač s števanovske osnovne šaule

napisala:

»26. Likovna kolonija mladih je potekala od 25. do 31. avgusta v Sesljanu v Italiji. Kolonije so se udeležili trije učenci in mentorica iz števanovske šole. Kolonija je bila zanimiva. Nanjo so prišli razen nas mladi s Koroške, iz Slovenije in Italije. Spoznali smo se med sabo, videli nove kraje, življenje ljudi, ki prebivajo tam, kjer je pač kolonija.

Pod vodstvom mentorjev smo zaplavali v svet barv in najrazličnejših materialov. Kot pesem - tudi likovna umetnost ne pozna meja. Učili smo se izraziti misli in občutke. Spoznali smo najrazličnejše likovne tehnike za tkanje, risanje na les,

se počüti na svojem delovnom mesti. Dobre prednje má. Tau se s toga tö vidi, ka gda sam prišo k njej na obisk, so go pistili nutri v varaš. Prej naj se zato don nemo med betezniki pogučavali. Na srečo tisti cajt ranč nikoga nej bilau. Špitale so li špitale. Bejli köpenj doj, lejpi gvant gor, pa hajdi v varaš.

Büu je lejpi sunčevni den, gda smo vanej, pri eni gostilni dojsedli pod lejpe velke platanske drejve. Tū sam zvedo, ka je njen nekdešnji mauž nej v njeni rojstni vesi, na Gorenjom Siniki büu sodak, kak sam mislo. (Kak vejmo, dosta naši dejkeu so sodacke odpelali na „Vogrsko”.) Njene mlajše sestre Agote mauž je büu tam sodak. Gda se je Agota ženila, je üšla na njeno gostüvanje v županijo Somogy, pa se je tam spoznala s svojim kasnejšim možom. Te je eške delala na Gorenjom Siniki v kancelaji (na občini).

Tri lejta so v Vízvári, pri moža materi ži-

na majice, izdelovanje papirja in risanje nanj in z njimi preizkusili svoje ročne spretnosti. Ob tem smo spoznavali tudi mnoge nove prijatelje. Bili smo zelo zadovoljni tudi z družino, kjer smo stanovali en teden. Vsi so bili prijazni in so nam radi pokazali kak nov kraj in seveda še razložili, po čem je kraj znan.

V popoldanskem času smo hodili na razne ogledke kraških hiš in na razstavo Forma viva na Kontovelu. Tudi kopat smo se šli v Čupo.

Moramo se zahvaliti tudi našim mentorjem in animatorjem, vsem, ki so pomagali k uresničitvi kolonije, posebno še Zvezi Slovencev na Madžarskem. Likovna kolonija je bila čudovita in lepo smo se imeli.»

SKANDINAVSKA KRIŽANKA

				AVTOR: MATJAŽ HLADNIK	ŠPANSKI SLIKAR PICASSO	STROKOV- NJAŠKINJA ZA AGRO- NOMIJO	NAŠ SKLA- DATELJ IN KITARIST (STANKO)	Z RESJEM PORASEL SVET	JADRAN- SKI OTOK ZELO BLIZU MOLATA	STEPSKI VOLK	PULJSKI KOLOSEJ
				KULTURNA RASTLINA			1				
				ZAVOJE- VALEC, NAPADALEC							
				BRESTOV GOZD						8	
				TRAVNIK OB VODI DUHOVIT DOMISLEK V FILMU	5				OMAR NABER		
POMOČ: ILEUS ONAN PIACENZA UŠICA	KRYVOSES	NAŠA CELINA	BANKOVEC ZA 100	SLA, NAGON PRIBOR ZA REZANJE			SANITETNI MATERIAL VASE ZAGLEDAN ČLOVEK				
NAŠ ČB FILM IZ LETA 1953				4		JUDEŽEV SIN V BIBLIJI ZAJEDAV. ŽUŽELKA				SINJINA, AZUR	ZAČRTAN POTEK CESTE
AVTOMO- BILSKA GUMA								NIZEK ŽENSKI GLAS GOVEJI MLADIČ			
POLARNI SESALEC Z OKLI					GLAS PRI ŠKRTANJU ODLIČNA ŠOLSKA OCENA			7	ANJA RUPEL		
ZNOJ		2		ROJ. KRAJ GIORGA ARMANIJA, VICENTE ESPINEL					OMREŽJE, INTERNET	3	
NAŠ SKLA- DATELJ IN ZDRAVNIK (JOSIP)						DELNA ALI POPOLNA NEPRE- HODNOST ČREVEŠA					
VESOLJSKI IZSTRELEK				6		NEMŠKA ZNAMKA AVTOBUSOV					

Končna rešitev:

1	2	3	4	2	1	2	5	6	7	8	6
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Nauvo oddajo Slovenski utrinkov si leko poglednete na televizijskom programu **Duna TV v četrtek, 24. septembra, zrankoma v 6.44.**

Če zamidite, bau oddaja na programu znauvič na kanali **Duna World gnaki den zadvečerka v 14.01.**

Ka leko vidite?

- Začnili so obnavlati Slovenski dom
 - Nauva igra gledališke držine Nindrik indrik
 - Simpozij Avgusta Pavla na Cankovi
- <https://mediaklikk.hu/musor/slovenski-utrinki/>

TV SPORED

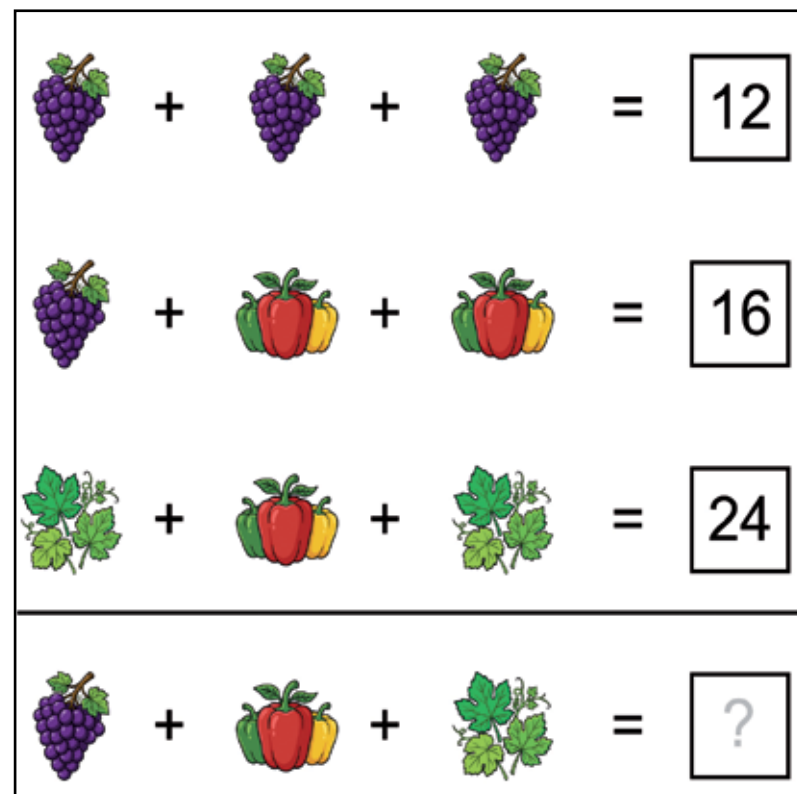
Na naslednji povezavi najdete pregleden spored TV Slovenija 1 in Slovenija 2 za izbran dan:

<https://tvspored.delo.si/>

PARI KLJUČEV

MATEMATIČNA UGANKA

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV
NA MADŽARSKEM

IZHAJA VSAK ČETRTEK

ZALOŽNIK
Zveza Slovencev na Madžarskem

ZA ZALOŽNIKA
Andrea Kovács

GLAVNA IN ODGOVORNA UREDNICA
Nikoletta Vajda-Nagy

NASLOV ZALOŽNIKA IN UREDNIŠTVA
H-9970 Monošter/Szentgotthárd,
Gardonyijeva ul. 1

T: 0036 94/380 767
E: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

TISK
TOPNet, d. o. o.
Kupšinci 49d,
9000 Murska Sobota, Slovenija

ČASOPIS PODPIRAJO

Državna slovenska samouprava, Urad predsednika Vlade
Madžarske, oddelek za narodnosti, Zveza Slovencev
na Madžarskem ter Urad Vlade Republike Slovenije za
Slovence v zamejstvu in po svetu.

Letna naročnina za Madžarsko 2.600 HUF,
za Slovenijo 22 EUR, za druge države 52 EUR oz. 52 USD.

ŠTEVILKA BANČNEGA RAČUNA
HU75 11747068 20019127 00000000
SWIFT koda: OTPVHUHB

ENAJST LET STOLPA VINARIUM LENDA

RAZGLED PO POKRAJINAH ŠTIRIH DRŽAV

Pri stolpu Vinarium Lendava v Dolgovaških gorah so s prireditvijo zaznamovali enajst let, odkar so se prvi obiskovalci podali na vrh te zgradbe z razgledno ploščadjo na višini 53,5 metra. Takrat je bil to najvišji razgledni stolp v Sloveniji, leta 2024 so višjega zgradili v Rogaški Slatini.

JOŽE GABOR

V enajstih letih je kupolo stolpa med vinogradi Dolgovaških gor obiskalo več kot 800 tisoč turistov in izletnikov iz različnih krajev. Tudi ob slovesnosti je bilo slišati obiskovalce govoriti v različnih jezikih, od angleškega do nemškega, hrvaškega, madžarskega, češkega in drugih. Ta dan je bil obisk vrha stolpa brezplačen.

S stolpa je razgled v štiri države, ob Sloveniji še na Madžarsko

in Hrvaško ter v Avstrijo. Na obletnici so pripravili program z glasbo, lokalnimi vini, razstavo, s kulinariko, folkloro, predstavitev rokodelcev, z otroškim programom in drugim. S slovesnostjo so sklenili letošnji pester sklop prireditev Festival Vinarium 2026, v okviru katerih sta bili tudi množično obiskani prireditvi Bogračfest in Lendavska trgatev. Obiskovalce je najprej nagovorila predsednica Turistične zveze Lendava vabi Eva Maria Banutai. Povedala je, da so ob slovesnosti dobili dva nova gastronomska izdelka, gibanico Vinarium

Stolp Vinarium Lendava je visok 53,5 metra.

in gibanico Jurka, ki so ju lahko tudi poskusili. Dodala je, da se bodo trudili in tudi v prihodnje vsako leto ponudbi dodali kaj novega. Župan lendavske občine Janez Magyar je poudaril, da je zgodba stolpa Vinarium zgodba o uspehu, ki jo vsako leto dopolnjujejo. Tako so vanjo vključiti žično drčo (zipline), razpršeni hotel Vinarium, stolp doživetij, motorični park, otroška igrala, hišo sprostitev in drugo. Nova gastronomska izdelka, gibanici Jurka in Vinarium, je predstavila Mojca Makovec Haložan iz Hiše gibanica, ki je vodila ustvarjanje dveh novih okusov gibanice. Nastali sta na delavnicah z gospodinjami in temeljita na maku, orehih in skuti ter sta bogati s smetanovim prelivom. Gibanica Jurka pa vključuje grozdje jurka, ki je grozdje z največ arome, ki jo grozdje lahko ponudi.